

حفاظت از غیر نظامیان در عملیات‌های حفظ صلح سازمان ملل متحد

مترجم:
میشم آقاجانی

انتشارات دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران

۱۴۰۰

عنوان و نام پدیدآور	حفاظت از غیرنظامیان در عملیات‌های حفظ صلح سازمان ملل متحد/ مترجم میثم آقاچانی؛ ویراستار حمید همت.
مشخصات نشر	تهران: ارتش جمهوری اسلامی ایران، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، انتشارات دافوس، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۲۸۱ ص.: مصور (رنگی)، جدول، نمودار (رنگی).
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۷۵۰۴-۲۴-۸
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	عنوان اصلی: Protection of civilians
یادداشت	کتابنامه: ص. ۲۸۰ - ۲۸۱.
موضوع	جنگ -- حمایت غیرنظامی
موضوع	War -- Protection of civilians
شناسه افزوده	آقاچانی، میثم، ۱۳۶۴ -، مترجم
شناسه افزوده	ایران. ارتش. دانشگاه فرماندهی و ستاد. انتشارات دافوس
شناسه افزوده	Iran. Army. Command & Staff university. Dafoos Publisher
رده بندی کنگره	KZ۶۵۱۵
رده بندی دیویی	۳۴۱/۶۳
شماره کتابشناسی ملی	۷۶۲۷۱۱۷
وضعیت رکورد	فیا

عنوان: حفاظت از غیرنظامیان در عملیات‌های حفظ صلح سازمان ملل متحد

مترجم: میثم آقاچانی

ویراستار: حمید همت

طراح جلد: حامد اعتمادی فرد

صفحه آرای: فرزاد پوراحمدی

ناشر: انتشارات دافوس آجا

شمارگان: ۱۰۰۰

تعداد صفحه: ۲۵۲ ص

نوبت چاپ: چاپ اول

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰

چاپ و صحافی: مدیریت چاپ، انتشارات و فصلنامه دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا

قیمت: ۵۵/۰۰۰ تومان

نشانی: تهران، میدان پاستور، خیابان دانشگاه جنگ، دانشگاه فرماندهی و ستاد، انتشارات دافوس

تلفن: ۶۶۴۷۰۴۸۶ - ۰۲۱؛ ۶۶۴۱۴۱۹۱ - ۰۲۱

مسئولیت صحت مطالب بر عهده مترجم می‌باشد.

کلیه حقوق برای دافوس آجا محفوظ است. (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است).

۱۳	مقدمه
۱۷	فصل اول: مفاهیم کلی
۱۸	نگرش کلی به حفاظت از غیرنظامیان
۲۱	تعریف حفاظت از غیرنظامیان در عملیات صلح سازمان ملل متحد
۲۹	حفاظت از غیرنظامیان به عنوان یک اولویت در عملیات حفظ صلح سازمان ملل
۲۹	حفاظت از غیرنظامیان
۳۰	نظارت و تحقیق در مورد حقوق بشر
۳۰	ایجاد شرایط مناسب برای تحویل کمک‌های بشردوستانه
۳۶	اصول حفاظت از غیرنظامیان (درک کردن، محافظت، شکل‌دهی)
۳۴	حفاظت از غیرنظامیان در عملیات‌ها
۳۴	ایجاد و شکل‌دهی یک محیط محافظت
۳۵	لایه‌های حفاظت از غیرنظامیان
۳۶	فصل دوم: حفاظت از غیرنظامیان در محیط عملیات‌های صلح
۳۷	انواع خشونت‌های فیزیکی بر علیه غیرنظامیان
۳۹	چه کسانی حفاظت از غیرنظامیان را تأمین می‌کنند
۳۹	بازیگران اصلی عرصه حفاظت از غیرنظامیان
۴۱	نقش نیروهای نظامی در حفاظت از غیرنظامیان
۴۲	اجلویی از آسیب رسیدن به غیرنظامیان
۴۳	اقدامات با تأمل و سنجیده حفاظت از غیرنظامیان
۴۳	فعالیت‌های نظامی در زمان صلح
۴۳	واکنش به فجایع یا تسکین درد و رنج حاد مردم
۴۳	پشتیبانی از غیرنظامیان
۴۳	همکاری‌های امنیتی
۴۴	شرکای اصلی مأموریت‌های صلح
۴۵	فصل سوم: طرح‌ریزی، آمادگی و اجرای مأموریت حفاظت از غیرنظامیان
۴۶	دستورالعمل (فرمان) سازمان ملل متحد در خصوص حفاظت از غیرنظامیان و مجوز توسل به زور
۵۱	خط مشی حفاظت از غیرنظامیان، رهنمون‌های بنیادی و اصول مربوطه
۵۳	حفاظت از غیرنظامیان به عنوان یک اقدام پیش‌دستانه (عمل) و نه یک عکس‌العمل
۵۶	طرح‌ریزی برای حفاظت از غیرنظامیان

۵۶	خطوط تلاش
۵۸	توابع عملیاتی
۶۱	آمادگی های قبل از استقرار در محیط عملیات
۶۱	آموزش
۶۱	آگاهی های فرهنگی
۶۳	سازمان ستاد فرماندهی
۶۴	تجهیزات و آموزش های ویژه
۶۴	روش جاری های عملیاتی
۶۵	آمادگی های پس از استقرار در محیط عملیات
۶۶	آمادگی مأموریت
۶۶	آمادگی های لجستیکی
۶۷	آمادگی برای اجرای گشتی
۷۰	اجرای گشتی
۷۲	بایگاه های عملیاتی متحرک
۷۳	استقرار پست های ایست و بازرسی، پست های نگهبانی و پست های دیده بانی
۷۵	اجرای عملیات های محاصره و بازرسی
۷۷	سازماندهی و اجرا
۷۸	شکست دادن یا از بین بردن مجرمین
۷۹	حفاظت از غیرنظامیان آسیب پذیر
۸۱	تخلیه غیرنظامیان آسیب پذیر
۸۴	اجرای عملیات مداخله یا میانجیگری
۸۵	کاهش تلفات غیرنظامیان
۸۶	پاسخ به حوادث گزارش شده از آسیب به غیرنظامیان
۸۸	حفاظت از نیروها
۹۰	فرماندهی و کنترل
۹۱	مدیریت و آماد و پشتیبانی
۹۲	پشتیبانی از اصل حفاظت از کودکان
۹۴	تسکین آلام آوارگان
۹۵	پشتیبانی از کمک های بشردوستانه
۹۷	توزیع کمک های بشردوستانه

۹۹	مدیریت انتظارات
۱۰۰	هدایت فعالیت‌های اطلاعاتی
۱۰۵	نیازهای اطلاعاتی مهم فرمانده
۱۰۸	مدیریت اطلاعات
۱۰۹	فصل چهارم: درک خطرات غیرنظامیان
۱۱۰	درک محیط عملیاتی
۱۱۱	عوامل جغرافیایی
۱۱۲	عوامل سیاسی
۱۱۳	عوامل نظامی / امنیتی
۱۱۴	عوامل اقتصادی
۱۱۵	عوامل اجتماعی
۱۱۷	عوامل اطلاعاتی
۱۱۸	عوامل زیربنایی
۱۱۸	درک بازیگران داخلی و بین‌المللی
۱۲۱	نیروهای متخاصم
۱۲۲	غیرنظامیان آسیب‌پذیر
۱۲۳	سایر بازیگران
۱۲۴	درک روش جاری‌ها
۱۲۵	رهنمودها و دستورالعمل‌های استراتژیک
۱۲۵	انواع مخاصمات
۱۲۶	استراتژی جنایتکاران
۱۲۶	تأثیر عملیات‌ها
۱۲۷	تغییر تهدیدات و آسیب‌پذیری‌ها
۱۲۸	فرصت‌های نوظهور
۱۲۸	سایر روش جاری‌ها
۱۲۹	آسیب‌پذیری
۱۳۰	تهدیدات
۱۳۰	ابعاد
۱۳۱	مفاهیم خطرات حفاظت از غیرنظامیان
۱۳۱	درگیری‌های مسلحانه

۱۳۲		قساوت‌های جمعی
۱۳۵		حکمرانی ضعیف
۱۳۵		بی‌ثباتی خشونت‌آمیز
۱۳۵		انتقام
۱۳۶		جنگ قدرت
۱۳۶		ناآرامی‌های اجتماعی
۱۳۶		درگیری بین جوامع
۱۳۷		درگیری مذهبی
۱۳۷		انواع خطرات حفاظت از غیرنظامیان
۱۳۷		ممانعت از دسترسی به کمک‌های بشردوستانه و خدمات ضروری
۱۳۸		خطرات کودکان
۱۳۸		قاچاق انسان
۱۳۹		خطرات آوارگان و بی‌خانمان‌ها
۱۳۹		خشونت هدفمند
۱۳۹		خشونت غارتگران
۱۴۰		تروریسم
۱۴۰		درک استراتژی حفاظت از غیرنظامیان
۱۴۳		فصل پنجم: ابعاد قانونی و حقوقی حفاظت از غیرنظامیان
۱۴۹		دستورات شورای امنیت و مجوز توسل به‌زور
۱۵۷		قوانین درگیری‌ها و دستورالعمل توسل به‌زور
۱۵۹		توافق‌نامه وضعیت نیروها و توافق‌نامه وضعیت مأموریت
۱۶۰		قوانین کشور میزبان
۱۶۱		اختیارات، التزامات و ممنوعیت‌ها
۱۶۳		مسئولیت‌پذیری مأموریت‌های حفظ صلح و نیروهای حافظ صلح
۱۶۵		پیامدهای عدم حفاظت از غیرنظامیان در عملیات‌های حفظ صلح سازمان ملل
۱۶۷		فصل ششم: روش جاری عملیاتی حفاظت از غیرنظامیان
۱۷۱		نمونه یادداشت تفاهم بین سازمان ملل متحد و دولت
۱۷۱		تعاریف
۱۷۱		اسناد تشکیل‌دهنده یادداشت تفاهم
۱۷۲		نگهداری به‌وسیله خود یگان‌ها

حمد و سپاس خداوند یکتا و یگانه‌ای که اسمش دوی هر درد و یادش شفای هر بیماری است. سلام و صلوات بر پیامبران عظام و رسولان گرامی و بالخصوص عقل کل و هادی سبیل حضرت ختمی مرتبت محمد مصطفی «صل الله علیه و آله» و حبیب قلوب و طیب نفوس که همچو خورشید درخشد و از پرتو انوار خویش عالمی را به وادی علم و فضیلت، عشق و حقیقت، صلح و سلامت دعوت نمود و درود و تهنیت بر جانشینان پاک آن حضرت، امیرالمومنین علی «علیه السلام» و یازده فرزند پاک و معصومش و به ویژه قلب عالم امکان، حضرت حجت‌ابن‌الحسن العسگری "سلام الله علیهم اجمعین".

سلام خدا و فرشتگان مقربش به روح بلند و آرام بنیانگذار انقلاب اسلامی، فیلسوف بزرگ، عارف کامل، مجاهد اکبر، حضرت امام خمینی (ره) و ثلثه پاک حضرت زهرا سلام الله علیها و فرماندهی معظم و معزز کل قوا، حضرت آیت‌الله‌العظمی امام خامنه‌ای و در پایان سلام و درود به روح پاک امیر سرافراز ارتش اسلام، صیاد صید شده دل‌ها، امیر شهید سپهد علی صیاد شیرازی که با جانفشانی و رشادت‌های خود لرزه بر اندام مستکبرین خائن، مجرم، روسیاه و دیو صفتان خیانت پیشه انداخته بود.

با عنایت خداوند متعال، اینجانب میثم آقاجانی پس از سال‌ها خدمت در گردان حافظ صلح نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران و طی نمودن دوره‌های آموزشی مربوطه، در مهر ماه ۱۳۹۶ جهت شرکت در عملیات حفظ صلح مشترک اتحادیه آفریقا و سازمان ملل متحد در منطقه دارفور به کشور سودان اعزام گردیده و با تمرکز بر عملکرد مثبت و انقلابی، رعایت نظم و انضباط نظامی، اشاعه بیش از پیش فرهنگ صلح جویی نیروهای مسلح کشورمان و حضور با صلابت توأم با احترام که در مکتب مقدس شجره طیبه ارتش آموخته‌ام به مدت ۱۵ ماه تحت عنوان افسر آموزش قرارگاه فرماندهی مأموریت فعالیت نموده و تلاش نمودم نماینده شایسته‌ای برای نظام مقدس جمهوری اسلامی و بویژه ارتش ولایی آن باشم.

ارتش جمهوری اسلامی ایران به عنوان بازوی توانمند و قدرتمند ولایت فقیه می‌تواند در عرصه بین المللی نیز منادی صلح باشد. تدبیر مقام معظم رهبری و فرماندهی معظم کل قوا در تشکیل گردان حافظ صلح ارتش جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۷۳ و موافقت با حضور نیروهای مسلح کشورمان در مأموریت‌های حفظ صلح سازمان ملل متحد نشان از دیدگاه دوراندیش معظم‌له در

معرفی نیروهای مسلح کشورمان که همواره بعنوان نیرویی پر قدرت و با صلابت که خواهان صلح و آرامش در عرصه بین‌المللی بوده است، خنثی کننده تبلیغات منفی دول استکباری نیز بوده و فعالیت و حضور هر چه پر رنگ تر و هوشمندانه‌تر در این عرصه، بر حقانیت این ادعا تاکید خواهد کرد، علی‌هذا پس از این فرمان معظم له، بر ما تکلیف بوده که هر چه در توان داریم برای پیشبرد این فرمان به منصف ظهور برسانیم و شاید بتوان با استفاده از امکانات و ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل گردان حافظ صلح، نیروی زمینی ارتش را به عنوان نیرویی فراتر از سطح ملی به جهانیان معرفی نمائیم. در این راستا، حقیر در صدد برآمدم تا با ترجمه و گردآوری مطالب آموزشی دریافت شده در منطقه مأموریت و همراه نمودن آن با تجربیات شخصی در موضوع مورد نظر، گامی هر چند کوچک در پیشبرد صلح جهانی برداشته باشم.

یکی از مهم ترین موضوعاتی که در محیط عملیات‌های صلح مشاهده می‌شود حضور غیرنظامیان در صحنه عملیات و نحوه محافظت، پشتیبانی و حمایت از آنها می‌باشد.

حفاظت از غیرنظامیان^۱ یکی از بارزترین حیطه‌های فعالیت نیروهای حافظ صلح سازمان ملل متحد در مأموریت‌های محوله است که پیش از سایر فعالیت‌ها در معرض دید عموم قرار دارد و همانطور که شواهد و مدارک گواه این موضوع است تعداد زیادی از نیروهای حافظ صلح، امنیت و جان خود را در راستای اجرای این امر خطیر فدا کرده‌اند. رابطه بین حفاظت از غیرنظامیان و مأموریت‌های حفظ صلح یک رابطه بسیار نزدیک و حیاتی است چرا که بیشترین اعتبار یک مأموریت حفظ صلح، از کیفیت اجرای حفاظت از غیرنظامیان به دست می‌آید و اگر مأموران نظامی و غیرنظامی عملیات حفظ صلح، اعتقاد و ارزشی قلبی برای حفاظت از غیرنظامیان قائل نباشند هیچگاه حرکتی به سمت یک صلح پایدار متصور و قابل اجرا نخواهد بود، ضمن اینکه باید به خاطر داشت مردمی که در بطن درگیری‌ها، زندگی روزمره خود را سپری می‌کنند حفاظت از جان، مال و زندگی خود را در دستان پرتوان نیروهای حافظ صلح (کلاه آبی‌ها)^۲ می‌بینند.

صلح‌بانان سازمان ملل نه در موقعیتی قرار دارند که به تنهایی در حفاظت از غیرنظامیان مسئولیت داشته باشند و نه توانایی آن را دارند لذا باید با دیگر بازیگران عرصه حفاظت از غیرنظامیان از جمله دولت میزبان، در همکاری و تعامل بسیار نزدیکی باشند چرا که یک صلح پایدار تنها حفاظت از

1-POC: protection of civilians

2-Peacekeepers(blue helmets)

غیرنظامیان نیست بلکه مستلزم وجود احساسی واقعی در میان غیرنظامیان است که نه تنها در حال حاضر تحت حمایت و حفاظت قرار دارند بلکه در آینده نیز محافظت خواهند شد.

همانطور که در چند سال گذشته مشاهده شده است سازمان ملل متحد، درباره آنچه صلحبانان در حفاظت از غیرنظامیان با موفقیت انجام داده و یا ناکام بوده‌اند، مورد قضاوت قرار گرفته است و در واقع این اصل به مقیاسی برای ارزیابی کارآمدی یا ناکارآمدی این سازمان تبدیل شده است و از این رو برای مشروعیت و اعتبار مأموریت‌های حفظ صلح و به تبع آن سازمان ملل متحد بسیار مهم است و اساساً، یک صلح سیاسی نمیتواند بر اساس صلحی بنا شود که در تأمین امنیت غیرنظامیان ناتوان است. ضمناً باید به خاطر داشت که حفاظت از غیرنظامیان یک عکس العمل نبوده بلکه باید یک عمل بازدارنده و در واقع پیش دستانه به منظور جلوگیری از وقوع موارد نقض حقوق بشر باشد. حفاظت از غیرنظامیان دارای معانی مختلفی است و به عنوان یک مسئولیت اخلاقی و یک وظیفه قانونی و تکلیف شده برای نیروهای حافظ صلح و فعالیت‌هایی که توسط سازمان‌های بشردوستانه و جامعه مدنی انجام می‌شود، در نظر گرفته شده است. در مقیاس وسیع‌تر، حفاظت از غیرنظامیان به اقداماتی اطلاق می‌شود که می‌تواند برای اطمینان از امنیت غیرنظامیان در زمان درگیری‌های مسلحانه انجام شود و ریشه در تعهدات، تحت قوانین بین‌المللی بشردوستانه، قوانین پناهندگان و حقوق بشر دارد.

نیروهای حافظ صلح باید درک درستی از محیط عملیاتی، بازیگران مهم و نقش آفرین، آسیب‌پذیری‌های غیرنظامیان و تهدیدات بالقوه علیه غیرنظامیان داشته باشند و اطلاعات را از منابع مختلف جمع‌آوری و مدیریت کرده و به اشتراک بگذارند و ارزیابی‌های دقیق و سپس اقدامات مناسب را انجام دهند. دولت‌ها مسئولیت اصلی محافظت از غیرنظامیان در زمان درگیری‌های مسلحانه را بر عهده دارند همچنان که گروه‌های مسلح غیردولتی نیز نسبت به غیرنظامیان تعهدات مشخصی دارند. مأموریت حفظ صلح سازمان ملل متحد در صورت پشتیبانی از توافقی سیاسی که به خشونت‌ها علیه غیرنظامیان نپردازد، اعتبار خود را از دست خواهد داد و در هر موقعیتی که نیروهای حافظ صلح مستقر شوند، انتظارات در بین مردم و کسانی که مأموریت را از دور نظاره گر هستند، افزایش پیدا می‌کند چرا که دلیل حضور آنها را حمایت از افراد در معرض خطر و محافظت از آنها می‌دانند و

در حقیقت، باور بسیاری از نیروهای حافظ صلح سازمان ملل از قبیل نظامیان^۱، غیرنظامیان^۲ و پلیس^۳ این است که هدف اصلی آنها محافظت از غیرنظامیان بوده و در این عقیده، نیرویی وجود دارد که ستون فقرات مأموریت‌های حفظ صلح می‌باشد؛ بنابراین، درحالی که مأموریت برای مدیریت انتظارات زیادی که وجود دارد تلاش می‌کند، باید امنیت غیرنظامیان را نیز در جهت ایجاد و حفظ مشروعیت و اعتبار موردنیاز برای انجام سایر وظایف خود تامین نماید.

حرکت به سمت حکمرانی مطلوب^۴ و قانونی، بدون پایان دادن به خشونت و سوءاستفاده‌ها و مقابله با آنها امکان‌پذیر نیست و در صورت ادامه خشونت علیه گروه‌ها یا افراد، هیچ ثبات و حفظ صلح کوتاه‌مدت و بلندمدتی امکان‌پذیر نیست.

امیدوارم این کتاب دیدگاهی هر چند مختصر در خصوص تهدیدات و آسیب‌پذیری‌های غیرنظامیان و همچنین اهمیت حفاظت از آنها در راستای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی برای تمامی صلح‌جویان فراهم آورده باشد. در پایان لازم می‌دانم از زحمات دوستان عزیزم آقایان حمید نادریگی و عادل صدوری آزاد که در گردآوری این مجموعه به حقیر کمک نمودند تشکر و قدردانی نمایم و توفیق روز افزون ایشان را در ظل توجهات حضرت بقیه‌الله‌الاعظم از خداوند باری تعالی مسئلت می‌نمایم.

من الله التوفیق

میشم آقاجانی

مرداد ماه ۱۳۹۹

1-Military

2-Civilians

3-Police

4-Good governance